

А. Ю. Гладченко,
докторант, Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

ГЛОБАЛЬНА ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ ТА ДЕРЖАВНІ ІНСТИТУТИ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ

A. Gladchenko,
postdoctoral student, Taurida National Vernadsky University

GLOBAL INSTITUTIONALIZATION AND STATE INSTITUTIONS REGULATING ECONOMIC EQUILIBRIA

На основі обґрунтування результативності міжнародних організацій в забезпеченні економічної рівноваги було систематизовано основні міжнародні інституції, що мають змогу забезпечити економічну рівновагу. Узагальнено, що фінансово-економічні організації доповнюють державні інструменти стабілізації економіки за рахунок грошових вливань для короткострокової підтримки валютного курсу, сукупного попиту та пропозиції, сальдо торгівельного балансу. Доведено, що міжнародний рівень макроекономічного регулювання економічної рівноваги на сьогодні є більш результативний, бо корупційний та інші негативні фактори нівелюється колегіальним підходом до вирішення проблем державного управління економічною рівновагою.

Based on the study the effectiveness of international organizations in the economic balance, were systematized the main international institutions that can ensure economic balance. In summary, that the financial and economic organizations complement state instruments to stabilize the economy at the expense of short-term cash injections to support the exchange rate, aggregate demand and supply, the balance of trade. It is proved that the level of international macroeconomic regulation of economic balance as of today more productive, because corruption and other negative factors are offset by a collegial approach to the governance problems of economic equilibrium.

Ключові слова: результативність, міжнародні, організації, економічна, рівновага, інституції, інструменти, стабілізація, фактори, державне, управління.

Key words: effectiveness, international, organization, economic, balance, institutions, instruments, stabilization factors, government, management.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Міжнародні організації мають капітали, які перевищують бюджети деяких багатьох країн, що розвиваються. Взаємодія міжнародних економічних організацій має дуже великий масштаб, хоча такий стан речей можна спостерігати тільки в останні два десятиліття. На сьогоднішній день серед експертів з державного управління немає єдиної думки щодо користі і шкоди такої співпраці. Проте взаємодія національних урядів з міжнародними економічними організаціями набуває масового характеру. Ще два десятиліття тому кредити та інші фінансові інструменти співпраці в сфері міждержавного регіонального управління були досить обмежені, а співпраця на міжнародному рівні реалізовувалась на основі двох сторонніх відносин. Що ж ми бачимо зараз, наприклад, одним з основних кредиторів України виступає міжнародний валютний фонд, але разом з ним значна частина цього боргу належить приватним інвесторам, які в свою чергу відстоюють свої власні інтереси не маючи інтересу до процесів економічної рівноваги в Україні. Однак як

свідчить емпіричний досвід, міжнародні економічні організації мають на сьогоднішній день величезний потенціал у вирішенні проблем державного управління економічною рівновагою. Проте залишається дискусійним питанням, які саме міжнародні організації реалізують функції стабілізаційної політики, та які інструменти є результативними.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз літературних джерел свідчить, що проблематика впливу міжнародних організацій є досить мало дослідженою і в своїй сукупності автори розкривають тільки певні сфери впливу міжнародних організацій на державне управління економічною рівновагою, так, наприклад, українські науковці, що мають наукові опрацювання в даній проблематиці Воробьев Е.М. [1], Євдокимова А.В. [3], Ільченко-Сюйва Л.В. [4], мають фрагментарний характер та описують діяльність, як правило, тільки однієї організації в одній країні, потім роблять висновки про результативність міжнародних інституцій у вирішенні тих чи інших економічних проблем.

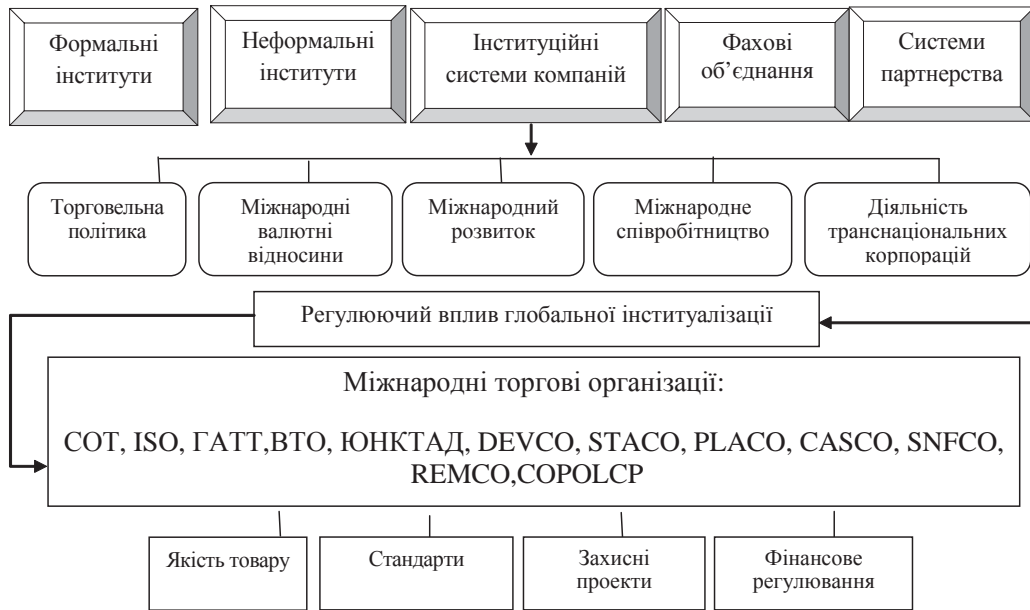

Рис. 1. Глобальна інституалізація міжнародних економічних відносин

Джерело: [6].

ЦІЛІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Тому значну наукову новизну та практичну цінність становить визначення результативності міжнародних організацій в забезпеченні економічної рівноваги.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Перш за все слід визначити, основні міжнародні організації, що безпосередньо мають відношення до державного управління економічною рівновагою. На сьогоднішній день існує величезна кількість інституцій, які регламентують майже всі сфери міжнародних економічних відносин. Однак слід відзначити, що не всі вони мають потенціал та інструменти впливу на зрівноваження економічних процесів у національних економіках. В основному міжнародні

організації побудовані на регламентації міжнародної торгівлі, тому що вона, будучи похідною міжнародного розподілу праці, представляє собою найвищий ступінь розвитку суспільного територіального розподілу праці, що спирається на стійку економічно вигідну спеціалізацію виробництва окремих країн на певних видах продукції. Загалом глобальна інституалізація міжнародних економічних відносин представлено на рисунку 1.

Однак на сьогодні серед міжнародних організацій виокремилась інша категорія, діяльність яких покладено на укладання завдань багатосторонньої системи інтернаціонального регулювання світогосподарських зв'язків, до яких відносять: формування стійкого стану світової економіки; становлення фінансового співробітництва між уря-

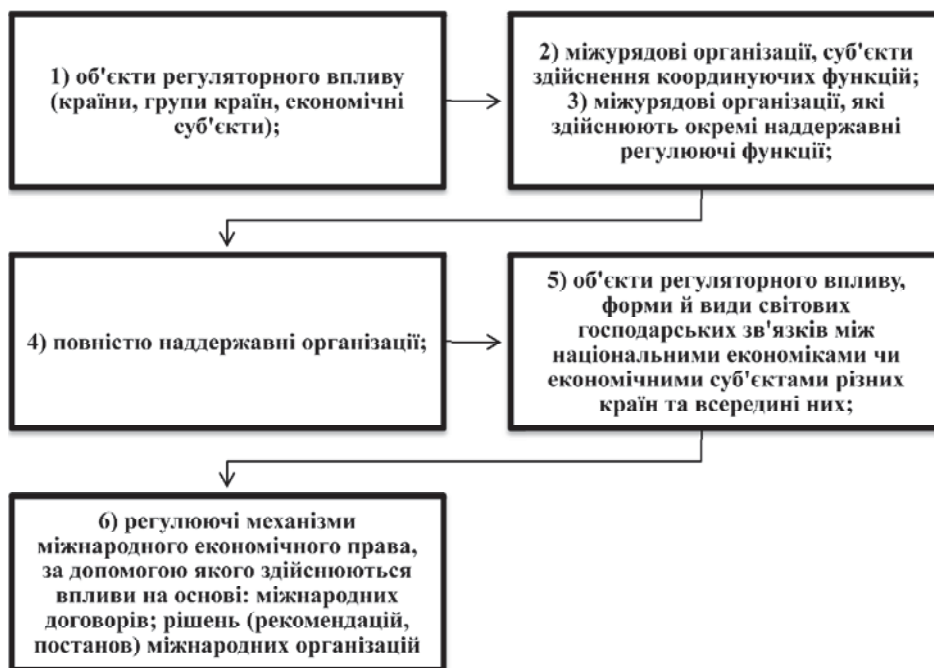

Рис. 2. Компоненти структурної побудови системи міжнародного регулювання економічної рівноваги

Джерело: [4; 6; 7].

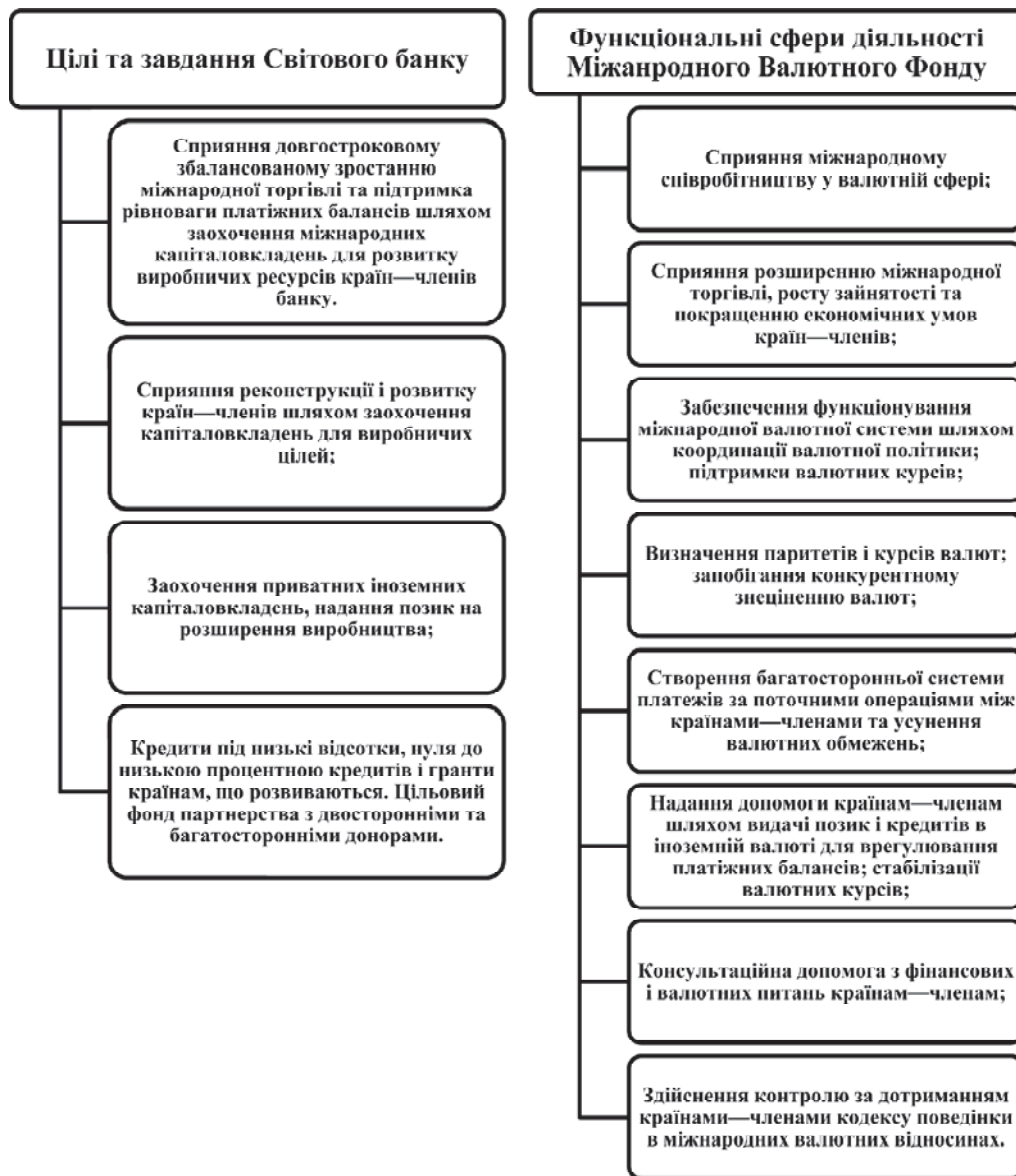

Рис. 3. Функціональні сфери базових міжнародних організацій забезпечення економічної рівноваги

Джерело: [4; 8; 12].

дами в проектних формах; допомога підприємству; узгодження і координація макроекономічної політичної діяльності урядів на глобальному рівні або ж в окремих регіонах; знищення дискримінації у фінансових відносинах між окремими державами та групами країн; прогнозування кризових явищ та знищення їх причин і результатів в окремих державах, ареалах, світовому господарстві в цілому [8; 12]. Провідними аспектами структурного зведення системи інтернаціонального регулювання світогосподарських зв'язків вважаються виставлені на рисунку 2.

На основі компонентів структурної побудови системи міжнародного регулювання економічної рівноваги, можна виділити інституції яким надається право зобов'язувати власних членів (національних урядів) до виконання дій та регламентів без їх згоди або методом прийняття висновків більшістю голосів членів. Для цих інституцій також характерно форматування регламентуючих режимів та планів для країн членів та країн, що є наглядачами, які бажають вступити у ці міжнародні інституції. На нашу думку, під вищезазначені критерії підпадають наступні організації: Світовий Банк, Міжнародний Валютний фонд та Світова Організація Торгівлі. Слід відзначити, що саме вищезаз-

начені організації мають глобальний масштаб діяльності та фінансові можливості для стабілізації як невеликих економік, країн, що розвиваються, наприклад України, так і економік великих країн таких як Китай та Росія.

Дійсно, крім вищезазначених організацій існує низка інших, що займається тими ж проблемами. Так, наприклад, на сьогодні розвиває свій вплив на країни світової економіки Арабський валютний фонд (англ. Arab Monetary Fund, AMF) — регіональна фінансова організація, створена 27 квітня 1976 року у Рабаті, Марокко, двадцятьма арабськими державами як механізм досягнення більшої стабільності курсу валют і з метою координації економічної та валютної політики арабських країн. Регулювання стосується головним чином нафтодоларів в межах арабського співтовариства, сприяючи меншій мірі залежно держав-членів фонду від Заходу в питаннях використання надлишкової маси засобів [8]. Однак діяльність цього фонду націлена на регіональний перелік країн та не має досить фінансового капіталу для діяльності в масштабах всієї сукупності країн, що потребують допомоги.

Спроби взаємодіяти з ціллю стабілізації стагнующих економік виникають і на просторах Азіанського регіону. Так,

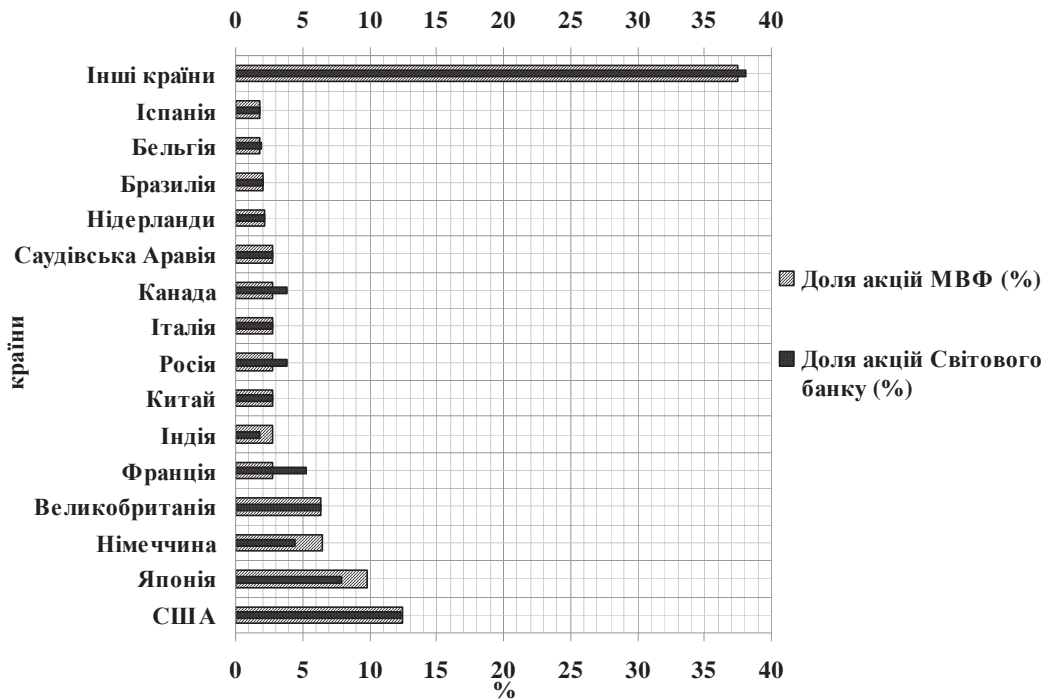

Рис. 4. Розподіл впливу на рішення МВФ та Світового Банку на основі ваги капіталу у статуті

Джерело: [10; 11; 12].

наприклад, сьогодні функціонує Євразійський банк розвитку (англ. Eurasian Development Bank, EDB) — регіональний банк, заснований Російською Федерацією і Республікою Казахстан в 2006 році. У реальний час членами Банку вважаються 6 країн. У їх число ще входять Вірменія, Білорусь, Киргизька Республіка і Таджикистан. До Договору про заснування Банку мають всі шанси приєднатися інші країни і міжнародні організації. Завдання САБР полягає у сприянні розвитку ринкової економіки держав-учасників банку, їх фінансовому підйому і розширенню торгово-економічних зв'язків між ними шляхом здійснення інвестиційної роботи. Однак з відомих причин ця міжнародна організація не здатна забезпечити цілі існування навіть для 6 країн засновників, не говорячи про країни, які бажають приєднатися [10; 11; 13]. Таким чином, новітні міжнародні організації, що формуються під впливом глобалізації мають всі шанси перерости в глобальні, проте на цей час вони копіюють моделі роботи Світового Банку та Міжнародного Валютного Фонду. Загалом функціональні сфери базових міжнародних організацій забезпечення економічної рівноваги представлені на рисунку 3.

Слід відзначити, що на сьогодні існує міф, що вищезазначені міжнародні організації, які координують економічну рівновагу на глобальному рівні, керуються Сполученими Штатами Америки або Європейським Союзом, але умовою членства у Світовому Банку вважається членство в Міжнародному Валютному Фонді, тобто будь-яка країна-член МБРР зобов'язана до цього стати членом Міжнародного Валютного Фонду. Лише тільки ті держави, які вважаються членами МБРР, мають всі шанси бути членами інших організацій, що входять до Групи Світового банку. Проте, як свідчить офіційна статистика, Міжнародний банк реконструкції та розвитку складається з 184 країн-членів. Відповідно до Статуту Світовому Банку будь-яка держава містить конкретну квоту в статутному капіталі, пропорційно квоті розподіляються голоси при прийнятті висновків. За станом на 2015 р. голосу розподілялися наступним чином, що представлено на рисунку 4.

У МВФ функціонує принцип "зваженого" числа голосів: ймовірність країн-членів впливати на роботу Фонду з підтримкою голосування орієнтується їх відсотком в капіталі. Будь-який уряд містить 250 "базових" голосів автоном-

но від величини його внеску в капітал і додатково по 1 голосу за 100 тис. СДР суми всього внеску. У випадку, якщо держава брала (продавала) СДР, придбані нею у первинній емісії СДР, число її голосів зростає (скорочується) на 1 за 400 тис. Подібний порядок гарантує вирішальну основну масу голосів основними країнами. Затвердження в Раді керуючих, як правило, приймається простою більшістю (найменш половини) голосів, а по необхідним задачам, які мають оперативний або стратегічний характер, — "спеціальною більшістю" (відповідно 70 або ж 85% голосів країн-членів). Не звертаючи уваги на деяке зменшення питомої ваги голосів США та ЄС, все ще мають всі шанси накладати вето на головні укладення Фонду, прийняття яких вимагає граничної більшості (85%). Це означає, що США спільно з основними західними країнами мають вплив на хід прийняття висновків і орієнтують їх, виходячи з власних інтересів. Втім, домогтися узгодженості більшості різнорідних держав не просто. Проте значна кількість країн інтенсивно співпрацюють з вищезазначеними організаціями (див. рис. 5).

ВИСНОВКИ

Отже, в процесі обґрунтування результативності міжнародних організацій в забезпеченні економічної рівноваги, було систематизовано основні міжнародні інституції, що мають змогу забезпечити економічну рівновагу. В цілому висновки авторського дослідження зводяться до наступних положень. По-перше, в контексті державного управління економічною рівновагою, міжнародні інституції відіграють значну роль, що виражається перш за все в фінансовому та економічному вимірах. Тобто з усієї сукупності міжнародних інституцій, що перетинаються з функціями державного управління, фінансово-економічні організації доповнюють державні інструменти стабілізації економіки за рахунок грошових вливань для короткострокової підтримки валютного курсу, сукупного попиту та пропозиції, сальдо торговельного балансу тощо. Крім того, міжнародний рівень макроекономічного регулювання економічної рівноваги на сьогодні є більш результативний, бо корупційний та інші негативні фактори нівелюються колегіальним підходом до вирішення проблем у національних економіках.

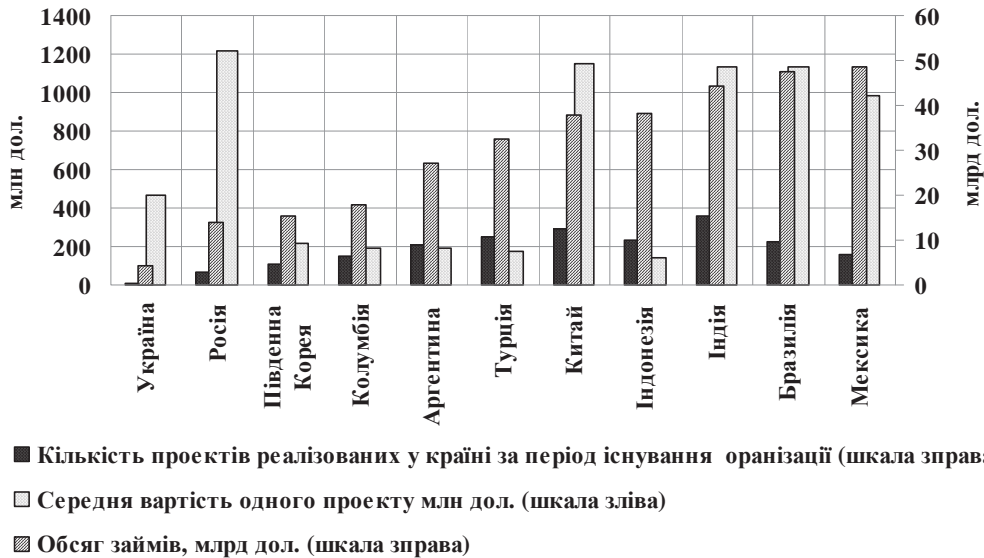

Рис. 5. Діяльність Світового банку в найбільших країнах реципієнтах кредитних ресурсів

Джерело: [6; 11; 12].

По-друге, в процесі взаємодії механізмів державного управління з міжнародними інституціями для координації економічної рівноваги на сьогодні не достатньо акцентувати увагу на політичному аспекті. Оскільки в рамках авторського дослідження доведено, що не всі міжнародні фінансово-економічні інституції мають однаковий рівень ефективності в процесі взаємодії, тому дуже важливо обирати правильний вектор розвитку в рамках інтеграції у світову інституційну систему забезпечення економічної рівноваги. Так, на основі систематизації діяльності наявних інституцій в проблематиці стабілізації національних економік реципієнтах кредитних ресурсів було виявлено, що тільки МВФ та Світовий Банк мають реальну змогу вплинути на покращення економічних процесів. За таких умов подальший аналіз кінцевих результатів деталізацією ефектів взаємодії національних урядів з міжнародними інституціями є темою наступних досліджень.

Література:

1. Вороб'єв Е.М. Кризис рыночного фундаментализма / Е.М. Вороб'єв, Б.П. Тимченко // Вч. зап. Харк. гуманіт. ін-ту "Нар. укр. акад.". — 2000. — Т. 6. — С. 257—263. — Библиогр.: 4 назв. — рус.
2. Євдокимова А.В. Концептуальна модель активності громад для задач формування портфелю грантових проектів соціально-економічного розвитку громад, які підтримуються міжнародними організаціями [Електронний ресурс] / А.В. Євдокимова // Управління проектами та розвиток виробництва. — 2011. — № 4. — С. 134—139.
3. Ільченко-Сюйва Л.В. Наднаціональність міжнародних економічних організацій як фактор творення державної економічної політики [Електронний ресурс] / Л.В. Ільченко-Сюйва, Л.В. Бабій // Економіка та держава. — 2009. — № 8. — С. 48—51.
4. Международный Валютный Фонд. Информационная справка [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.imf.org/external/np/exr/facts/rus/groupsr.pdf>
5. Світовий Банк (World Bank Open Data) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://data.worldbank.org/>
6. Экономическое равновесие в интерпретации различных школ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://vadim-galkin.ru/politics/macroeconomics/economic-turbulence-part-2/>

7. Greece | Data — The World Bank [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://data.worldbank.org/country/greece>
8. Mexico Overview — World Bank [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.worldbank.org/en/country/mexico/overview>
9. The IMF at a Glance [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.imf.org/external/about.htm>
10. Арабський валютний фонд [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://amf.org.ae/aboutamf>

References:

1. Vorob'ev, E.M. (2000), "The crisis of market fundamentalism", Vch. zap. Hark. humanit. in-tu "Nar. ukr. akad.", vol. 6, pp. 257—263.
2. Yevdokymova, A.V. (2011), "Conceptual model of community activity for the problems of portfolio formation grant projects of social and economic development of communities that are supported by international organizations", Upravlinnia proektamy ta rozvytok vyrobnytstva, vol. 4, pp. 134-139.
3. Il'chenko-Siujva, L.V. (2009), "Nadnatsionalnist international economic organizations as a factor in making public policy", Ekonomika ta derzhava, vol. 8, pp. 48—51.
4. IMF (2017), "Informational reference", available at: <https://www.imf.org/external/np/exr/facts/rus/groupsr.pdf> (Accessed 15 Jan 2017).
5. The World Bank (2017), "Open Data", available at: <http://data.worldbank.org/> (Accessed 15 Jan 2017).
6. Galkin, V. (2017), "The economic balance in the interpretation of different schools", available at: <http://vadim-galkin.ru/politics/macroeconomics/economic-turbulence-part-2/> (Accessed 15 Jan 2017).
7. The World Bank (2017), "Greece. Data", available at: <http://data.worldbank.org/country/greece> (Accessed 15 Jan 2017).
8. The World Bank (2017), "Mexico Overview", available at: <http://www.worldbank.org/en/country/mexico/overview> (Accessed 15 Jan 2017).
9. IMF (2017), "The IMF at a Glance", available at: <http://www.imf.org/external/about.htm> (Accessed 15 Jan 2017).
10. Arab Monetary Fund (2017), available at: <http://amf.org.ae/aboutamf> (Accessed 15 Jan 2017).

Стаття надійшла до редакції 31.01.2017 р.